

İLAÇ SAVURGANLIĞI

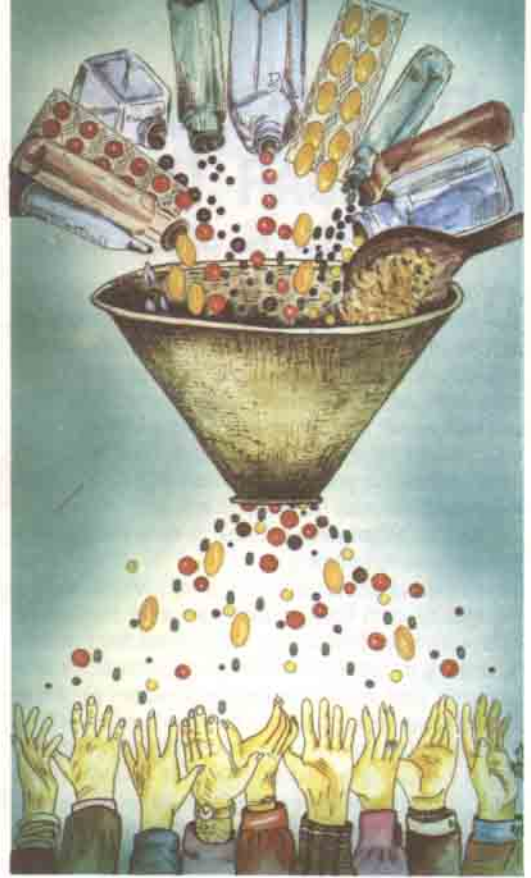
Prof.Dr.İsmet DÖKMECİ *

İlaçların bilgisizce ve rastgele kullanımının onarılması güç zararlara yol açtığını çoğumuzun bilmesine karşın, yine de her önümüze gelen ilacı kullanma alışkanlığından kendimizi alamamaktayız. Her şeyden önce şunu belirtmekte yarar vardır. İlaç, her hastalığın devası değildir. Son yüzyılda modern tıbbın yerleşmesinde ilaçların yadsınamayacak derecede önemli rolü olmuşsa da, ilaçların bilgisizce ve zevk amacıyla gelişigüzel alınmalarıyla ortaya çıkan facia niteliğindeki sonuçlar, ilaç kullanımında çok dikkatli olmamız gerektiğini ortaya koymaktadır.

İlaçların önü alınamaz bir şekilde gelişigüzel kullanılmasının nedenleri oldukça fazladır. Halkın sosyal yapısından, mesleki ahlâka ve ülkenin ekonomik ve politik durumuna kadar çeşitli etmenler bunda rol oynar. Ülkemizde çoğu kimse, hastalığını olduğu kadar üzüntüsünü ve sıkıntısını da ilaçla gidermeye çalışmaktadır. Her hekime çıkan, mutlaka çok ilaç yazılmış bir reçete beklemektedir. Reçetede ilacın fazlalığı hastanın mutluluğunu artırmaktadır. Şişmanlık, zayıflık, kansızlık ve bazı sinirsel hastalıklar gibi ilaç verilmeden tedavi edilebilecek hastalık durumlarında bile, ilaç vermesi için doktorlar adeta zorlanmaktadır. Ne yazık ki, birçok doktorumuz değişik nedenlerle bu isteğe boyun eğmekte ve doğuracağı zararları gözardı ederek, verilmesi gerekenden çok daha fazla ilacı reçetelerine yazabilmektedirler.

Diğer taraftan doktorlarımızın birçoğu, kesin teşhis koymadığı hastalıklarda çok sayıda ilaç yazarak, tedaviden teşhise gitme alışkanlığı edinmişlerdir. Bunun kaş yaparken göz çıkarmak olduğu ve büyük ekonomik zararlara yol açtığı, tıp fakültelerinin daha ilk sınıflarında öğretilmektedir. Teşhise yardımcı olacak laboratuvarların yurt çapında yaygınlaştırılması, bu tür yanlış tedavi yöntemlerini ortadan kaldıracaktır.

Eczanelerimizin birçok ilacı reçetesiz olarak her isteye-ne vermesi gerçi son yıllarda çıkarılan yasal kısıtlamalarla önemli ölçüde azaltılmıştır, ancak yine de sorumsuzca gelişigüzel satılan ilaç sayısı hayli kabarıktır. Hatta bakkalarda bile ilaç satıldığı basına sık sık yansımaktadır. Bu şekilde tüketilen ilaçların başında, anaflezik ve sedatif içeren müstahzarlar gelmektedir. Son yıllarda bu grup ilaçların suistimal derecesinde yaygın kullanıldığına ilişkin haberler yayın organlarında görülmektedir. Bazı yörelerimizde halk arasında ilaç suistimali o kadar ileri götürülmüştür ki, düğünlerde ve toplantılarda şeker gibi ikram edilmektedirler. Bunun yaygınlaşmasının çok tehlikeli sonuçlar doğurabileceği kuşkusuzdur. Böylesine tüketilen ilaçlar, kulanana verdiği zarar dışında, gelecek nesillerde de birtakım kalıtsal bozukluklar yapabilir. İlaç kesinlikle, ne bir besin maddesidir, ne de zevk alınacak bir araçtır. Ancak zorunlu hallerde, doktor denetiminde hastalık durumlarında kullanılması gerekir. Ayrıca sağlıklı kim-

selerin gelişigüzel ilaç kullanmaları, sağlıklarını yitirmelerinden başka işe yaramaz.

Tedavi giderleri devlet tarafından karşılananların kendileri, eşleri, çocukları, ana ve babaları için aldıkları ilaçlarla evleri adeta birer küçük ecza deposu durumuna gelmiştir. Bu kesimdekilerin daha sık ve kolaylıkla doktora görünme olanaklarına sahip olmaları ve ilacı büyük ölçüde ücretsiz elde etmeleri nedeniyle doktorların reçetelerine fazla ilaç yazmalarını bir kazanç gibi görme alışkanlığı vardır. Bunlar, aldıkları ilacın büyük bir kısmını kullanmadan bir kenara atarak, büyük ölçüde ilaç ziyanına neden olmaktadır. Anayasamızın 56. Maddesi devlete, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığını sürdürmesini sağlamak yükümlülüğü getirmektedir, ancak kontrolsüz bir şekilde bu hakkımızı gelişigüzel kullanmamız, çiğ gibi büyüyen bir sağlık harcamaları sorununu da ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde giderek artan bir ilaç tüketimi vardır. Kişi başına 1970'de 2.1 dolarlık ilaç tüketimi 1980'de 8.9 dolar, 1985'de 12.3 dolara çıkmıştır. Hammaddesi büyük ölçüde dışardan sağlanan ilaç için yılda yaklaşık 250-300 milyon dolar döviz yurt dışına çıkmaktadır. İlaç tüketimini azaltan önlemlerin alınmasıyla ve ilaç sunuş şekillerinin değiştirilmesiyle, bu harcama azaltılıp, diğer sağlık sorunlarına aktarılabilir. Birçok ülkede olduğu gibi müstahzarların ticari ambalajlar içinde değil de klinik ambalajlarda sunulması, savurganlığı önemli ölçüde azaltacaktır.

Sonuç olarak ülkemizde ilaç savurganlığı konusu, getirdiği ekonomik sorunlarla birlikte toplumda ve gelecek nesillerde oluşturacağı fizik ve sosyal köküntüler yönünden üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. □

* Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi